

Јован Стерија Поповић

РОДОЉУПЦИ

РЕЖИЈА:
АТИЛА АНТАЛИГРАЉИ:
Иван Ђорђевић | Срђан Радивојевић | Фуад Табучић | Милош Ђуровић | Дарије Доклеан | Ана Чупић | Јован Андрејевић Грујић | Моника Болдовина Бугле | Корина Трош

Јован Стерија Поповић

РОДОЉУПЦИ

Режија, музика, сценографија и костим:

Атила Антал

Асистент за сценографију и костим:

Софија Лучић

ИГРАЈУ:

Иван Ђорђевић

Срђан Радивојевић

Фуад Табучић

Милош Ђуровић

Дарие Доклеан

Ана Чупић

Јована Андрејевић Грујић

Моника Болдовина Бугле

Инспицијент: Ана Марић

Организатор: Маја Јакшић

В.д. директора НП „Стерија“

Иван Ђорђевић

ТЕХНИЧКА ПОДРШКА:

ТЕХНИЧКИ ДИРЕКТОР: Драгослав Добросављевић _ МАЈСТОР ТОНА: Илија Момиров

МАЈСТОР СВЕТЛА: Горан Ристић _ ПРОДУКЦИЈА ВИДЕО МАТЕРИЈАЛА: Марко Топаловић

РЕКВИЗИТЕР: Небојша Илић _ ГАРДАРОБЕР: Милица Лалић

ВОЗАЧ: Чанковић Драган

ГРАФИЧКИ ДИЗАЈН: Софија Лучић _ ФОТОГРАФ: Александар Авраменску

ПРЕМИЈЕРА: 03. мај 2025.

“Тишина и мрак у главама”

РЕЧ РЕДИТЕЉА

Не знам шта је родољубље, никад се нисам поистоветио ни са једном државом, ни са једним народом на начин да бих могао рећи да је то нешто што је део мог идентитета. Држава у којој сам се родио, у којој се могло сакрити иза нечег другог до народности, више не постоји. Кад ме у иностранству питају одакле сам, увек морам да објасним да сам Мађар из Србије, као да је то заправо битно. Зато Стеријине “Родољупце” посматрам са неке благе дистанце неприпадања, а опет, из угла неког ко је део овог друштва где су они написани, где се радња одвија. Како је бурна историја код нас непрестано присутна, без обзира да ли говоримо о XIX, XX, или XXI веку, друштвена комешања, несигурности и изазови су једина константа која је свеprisутна све ово време за које смо променили небројено држава и граничних линија. Можда желим само и ја да кажем оно што је очигледно, да је овај комад поново и још увек актуелан. Са данашње тачке гледишта можда мање из угла саме народности, али ако направимо благи ментални напор како бисмо на мало апстрактнији начин посматрали проблем народности као метафору, јасно се исцртавају референце на данашњицу.

Као редитеља, мене је одувек најмање интригирлао драмско позориште. Јако дуго нисам ни волео позориште, све док нисам видео представу Црна земља (Fekete ország) Арпада Шилинга (Schilling Árpád) и његове трупе “Krétakör” из Будимпеште. То је био политички ангажовани театар, који се није базирао на драмском тексту, већ на интензивном истраживачком раду целе трупе. Ту су обрађиване СМС вести у години кад је Мађарска приступила Европској унији (2004). Друштвена критика на најсировији начин у софистицираном окружењу - мени је то била иницијација у оно што ме занима у позоришту. У том контексту деконструктора, редитеља кога највише интересују стратегије постдрамског театра, постављање овог комада на више нивоа представља нешто ново, нешто изазовно за мене. Први пут постављам неки Стеријин комад, први пут се држим толико верно текста и полазим из њега као најснажнијег ослоња за сценски догађај, и први пут радим на једном класичном комаду у месту његовог настанка. Сви ови првенци су важни фактори у процесу рада и у формирању ове представе 2025. у Вршцу, усред веома занимљивих друштвених догађаја који су коначно пољуљали основну апатију која мучи наше друштво већ дуго време. Додуше, није једноставно поставити овај комад баш тамо где је он настао: отвара се другачија врста друштвене одговорности када се овај комад поставља у једном мањем граду, у “провинцији”, баш због тога што је инспирисан људима управо из те провинције. Људима који су у суштини небитни што се главних токова историјских догађаја тиче, људи који покушавају да буду важни у револуционарним временима где би се могло показати ко је заиста урадио нешто друштвено релевантно, изван себичних и често кукавичких порива самоодржавања - и падају у тим покушајима услед слабих моралних карактеристика.

За мене је управо тај моменат “небитности” најзанимљивији у размишљању о овом комаду, та борба малих људи да на тренутак уђу у SPOTLIGHT и шта ће с тим урадити. Шта ће урадити ако добију неку моћ? Да ли ће то искористити у добре сврхе или ће јако брзо показати своје себичне интересе? Са којом лакоћом се преокренемо колико год пута је то потребно, ако нас на то већина поведе? Масовна хистерија, пропаганда, празне флоскуле родољубља, слободе, народности, нове и боље будућности, а све то у оштром контрасту са оним што се заправо чини...

Поставци комада смо пришли са идејом групе, заједнице у којој сви постају прилично безлични, утапају се у вољу групе и понашају се тако да се не истичу превише. Унутар тога свако има свој ситни интерес, али нико није довољно храбар да се истиче на суштински начин, свако је подмитљив, свачије незадовољство се може смирити неком функцијом у неком одбору. Сви глумци су све време на сцени - чак и кад нису активни, они су присутни као посматрачи догађаја и у неким кључним тренуцима се укључују чак и са својих "резервних клупица" - као неки коментатори догађаја или као морална подршка актуелном моћнику на сцени. Битан елемент у поставци јесте кореографисаност покрета и прецизност изговарања заједничких реплика, чији основни циљ јесте обезличење карактера, формирање једне послушне и опасне масе којом се лако управља и која је подобна за разне акције по потреби најгласнијих вођа. У представи уместо симбола, метафора и неких апстрактних сценских решења које "значе нешто друго", много више смо радили са полазне тачке сиромашног театра, без непотребних елемената, фокусирајући се на глумачко присуство, телесност, енергију и покрете, што из практичних - финансијских разлога, што из препознавања снаге сценског минимализма.

Можда бих на крају додао само још неколико речи о "слону у соби", тј. о питању осавремењивања текста и проналажењу повезница са садашњим друштвено-политичким дешавањима. Комад је неспорно друштвено ангажован, био је и у време свог настанка, те остао у фиоци чак пола века. Савременици који су се могли препознати у ликовима Жутилова, Шербулића, Смрдића и осталих нису имали прилику да се суоче са собом кроз критички поглед Стерије - он је свој рукопис чувао за будуће генерације. Писац то може да уради, неко може да пронађе текст, да прочита и након неколико деценија, столећа, али позориште нема ту привилегију да одлаже оно што је битно у датом тренутку. Ми се бавимо ефемерном уметношћу - морамо да реагујемо на тренутак, да живимо друштвену садашњост, да црпимо инспирацију из ње и да будемо довољно храбри да кажемо оно што мислимо у датом тренутку. Но, у свом сам раду пре свега присталица друштвене ангажованости која уместо директних исказивања друштвено-критичких, политичких ставова, употребљава позоришна средства која суочавају публику са садашњим тренутком и са пролазношћу истог, што на неки апстрактан, али исконски начин може у нама да пробуди тај активни, незадовољни део наше личности који ће нас натерати да учинимо нешто. Можда чак и нешто више од оног себичног. Да препознамо "родољупце" у себи и да покушамо да будемо мало другачији, мало бољи.

Атила Антал
Вршац, 24. мај 2025.

АТИЛА АНТАЛ

Атила Антал је позоришни и филмски редитељ, композитор, театролог и перформер. Мултимедијалну режију је студирао на Академији уметности у Новом Саду, театрологију на мастер студијама на Факултету драмских уметности у Београду, а на својој докторској дисертацији ради на Универзитету Моцартеум (Mozarteum) у Салцбургу у Аустрији. Од 2008. радио је на разноврсним представама као редитељ, аутор, композитор или перформер у Србији, Хрватској, Словенији, Мађарској, Македонији и Румунији, снимио неколико кратких и документарних филмова, музичких спотова и радио на више мултимедијалних, интердисциплинарних пројеката. У позоришту га занимају друштвено ангажоване теме које обрађује користећи изражајне елементе физичког театра, савременог плеса, постдрамског позоришта и музике.

СТЕРИЈИНИ „РОДОЉУПЦИ“ 121 ГОДИНУ НАКОН ПРВЕ ИЗВЕДБЕ

„О слободе мати, како те страсти пљују!“

Јован Стерија Поповић, Даворије, Година 1848-а

Зашто „Родољупци“ Јована Стерије Поповића и данас, 170 година након њиховог настанка? Одговор на једно од првих питања које се намеће на почетку сваког процеса рада у овом случају, у актуелним друштвено-политичким приликама и није потребно посебно елаборирати. Стерија на сцени Народног позоришта „Стерија“ је неопходан, а овом приликом посебно значајан јер му се посвећујемо са циљем да достојно обележимо јубилеј позоришне куће коју краси име овог неприкосновеног великана српске културне баштине. Овом се представом, а пре свега темељним процесом рада који води реномирани редитељ Атила Антал, припремамо и за јубилеј који нас очекује у следећој години када обележавамо 220 година од рођења и 170 година од Стеријине смрти.

Оно што нас посебно надахњује током рада на овом процесу је чињеница да се најновија представа „Родољубаца“ рађа у прапостојбини настанка овог свевременог, аутентичног драмског текста који је био тема небројаног броја театролошких студија, а дивили су му се и посвећивали најзначајнији писци српске књижевности, театролози и теоретичари попут Јована Скерлића, Јована Деретића, Петра Марјановића, Мирјане Миочиновић, Милорада Павића и многих других, чије ћемо експликације помињати и овом приликом. „Синдром вршачке приватне повеснице страсти и себичности је метаисторијски и универзалан“, каже Милорад Рикало у својој студији „О Родољупцима“, и парафразирајући Јована Скерлића додаје да су и „поред свег духа старине и данас млади, свежи и увек корисни да

се чују“. Рикало такође каже да драмски текст, односно позориште, које, наравно, не може да мења свет, барем не у оној мери у којој могу да га мењају неки други делови људског друштва, тешко да би могао понудити поузданију и прецизнију меру националне демитологизације од оне коју садрже „Родољупци“. „Коначно, тренутак у коме живимо, нажалост, на најубедљивији начин нас уверава да је и само постављање питања актуелности Поповићевих „Родољубаца“ сувишно“, каже Миодраг Рикало.¹

„Ово весело позорје је жалосна слика, сатира оштра и горка...То је плаха срџба једног паметног, благородног и зрелог човека, моралисте који је говорио: „моје је лечити род“, и сматрао за дужност да својим сународницима даде лекцију из родољубља. А он је био позван и имао је права да друге учи како се служи народном напретку!“² Овако је Јован Скерлић говорио о Стеријиним „Родољупцима“ када су 30. 12. 1904. у Народном позоришту у Београду коначно доживели своју праизведбу и то скоро пола века након Стеријине смрти. Творац „Родољубаца“ је у време када их је написао имао за собом тридесет година плодног књижевног рада, дао дела која су га већ сместила међу прве наше писце. Био је један од оних који су реформисали Србију – преуредио је гимназије, отворио Народни музеј и прво српско учено друштво Друштво србске словесности и упркос свему томе ово дело изгледа дуго чувао у рукопису. Ни до данас није коначно разјашњено да ли је сам Стерија донео одлуку или су можда они који су имали прилику међу првима да прочитају „Родољупце“ одлучили да их извесно време држе у тајности. „Ударив енергично на грлате фарисеје и подмукле тартифе родољубља, он је својим савременицима рекао: чувајте се оних којима је увек на устима патриотизам; не мислите да волети свој народ значи бити слеп пред његовим манама и гресима и варварски мрзети људе друге расе и вере; клоните се кобних самообмана, а свом душом својом мрзите лаж, јер је истина прва дужност према народу, јер је истина, на крају крајева, највиши морал и најмоћније оруђе напретка“, додаје Скерлић у свом тексту о првом постављању „Родољубаца“ на позоришну сцену и наглашава да те истине које је Јован Стерија Поповић смело довикивао људима свог доба никада не умиру, да су због тога „Родољупци“ после пола века, и поред духа старине, и данас млади, свежи и увек корисни да се чују. И данас, када је прошло више од 170 година од настанка овог „веселог позорја“, када их у њиховом родном месту постављамо на Стеријину позоришну сцену, чини се да су актуелнији него икада и да без обзира на подстицаје који долазе из дубоке друштвено-политичке кризе и неминовно утичу на актере најновије инсценације „Родољубаца“, готово да нема потребе правити конкретне актуелизације у односу на изворни текст.

„Родољупци“ за разлику од већине сачуваних Стеријиних рукописа нису датирани. Комад је вероватно настао у раздобљу између 1850. и 1854. Извесно је да нису могли бити написани 1849. када је Стерија као избеглица у Београду објавио апел или оглас за рехабилитацију свог пријатеља Стефана Поповића,

¹ Миодраг Рикало, *О Родољупцима*, Позоришни музеј Војводине, Нови Сад, 2006, стр.9.

² Јован Скерлић, Народна позоришта у Београду, 30. 12. 1904.

у коме се спомињу родољупци/кесољупци: „...да се његово преступљење извиди, да му се Панчевци и Земунци не ругају, не знајући шта је скривио, што којекакви неродољупци него кесољупци измишљавају и пустилове...“³. До реализације овог комада требало је да прође више времена, што због Стеријине болести, што због начина његовог писања. Ова комедија или „весело позорје у пет дејствија“ за Стеријиног живота неће бити ни штампана, нити извођена на сцени. Рукопис после Стеријине смрти (1856) доспева до његових наследника и тако остаје у Вршцу све до 1878. када га они заједно са осталим рукописима и заоставштином, предају Матици српској где се оригинални рукопис и данас налази. Интересантно је да чак ни тада рукопис не бива објављен нити поствљен на сцену. Своје прво извођење „Родољупци“ ће дочекати тек у следећем веку од свог постанка, а први пут су изведени на сцени Народног позоришта у Београду тек 30. децембра 1904. године. Процес изласка „Родољубаца“ из таме архива Матице српске, преко првог извођења, завршен је 1909. када су коначно објављени у 18. колу Српске књижевне задруге, заједно са „Џандрљивим мужем“ и „Судбином једног разума“. Сима Пандуровић каже да тај период од првог извођења 1904, до првог објављивања 1909, чине период пуне афирмације „Родољубаца“ и у књижевном и у идејном погледу. „Тек тада је Стерија јасно и гласно саопштио шта је хтео овим комадом да нам каже. Његови савременици, дакле, за критику извесну у „Родољупцима“ на њихово понашање у 1848. и 1849. години нису уопште знали, па их се према томе, није могла ни дојмити. Имајући то у виду, „Родољупци“ су, у ствари, једно велико завештање Стеријино, једна његова јетка порука и људска опомена, истовремено“.⁴

Сам Стерија у предговору „Родољубаца“ каже да то позорје није измислио, него да све што се у њему налази, чак и саме изразе и речи, преузима из живота и из новина, па најављује: „Читатељи ће се из гдекојих општина зачудити, када своје Смрдиће, Шербулиће, Жутилове, итд. у својој истоветности нађу...“ Тако се већ у предговору види да се ради о реалистичком захвату у изградњи драмског текста, али и да се ликови граде „из речи“ или политичке реторике која у својим лепршавим фразама и истрошеним клишеима продире у живот.

Основна карактеристика Стеријиних веселих позорја према општем мишљењу и јесте у вербалном хумору. Највећи део комичних ефеката његових ликова заснива се на карактеристикама говора. Петар Марјановић каже да се може претпоставити да су у Стеријино време ова језичка бојења могла изазвати сасвим одређене асоцијације, нарочито код образованијег дела публике, а да данас она поред одређеног степена духовитости представљају и театарски привлачан тонски ефекат.⁵

Жутилов: Иљен а сабадшаг!

Шербулић: Да живи петнаести март!

Смрдић: Виват!⁶

³ Србске новине, 34, Београд, 21. 04. 1849, огласна сигнатура, 154/1

⁴ Сима Пандуровић, *Родољупци*, Мисао, књ.V, Београд, 1921, 233-234. стр.

⁵ Петар Марјановић, *Очима драматурга*, Српска читаоница и књижница Ириг, Нови Сад, 1979.

⁶ Јован Стерија Поповић, *Родољупци*, Савез културно-просветних друштава НР Србије, Београд, 1950.

Један од начина како Стерија постиже „комично у речима“ јесте употреба страних језика. Милорад Павић у свом делу *Историја српске књижевности* овај поступак објашњава на следећи начин: „Мешање страних језика са српским текстом Стеријиних комада има, међутим, једну посебну, драматуршки веома засновану улогу... Ти језици нису само средство којим се јасније издвајају поједини ликови, више од тога, они су лозинке распознавања читавог једног слоја или врсте, они су део интриге, злоупотребљавају их, одбацују или навлаче као маске личности из Стеријиних комедија и довољно је као „код“ чути кад при нападу на мађарске револуционаре 1848, излети уз пут мађарска узречица онеме који их напада, па да у гледалишту блесне, у свој јасноћи улога лажног родољупца... Ти језици су улазнице у највише друштво, обележје патриотизма или издајства... Они су извор смеха и средство политичке исповести разочараног Стерије, који се враћа „горком патриотизму“ класициста“⁷. Павић даље наводи да се кроз шаренило тих језика назире Балкан и његово трусно тло, а ово Стеријино „шаљиво позорје“ карактерише као својеврсни испад из области класицистичке комедије и антиципацију идејне драме, страсно ангажованог позоришта које ће нешто касније створити Ибзен.

Ако се има у виду да је Стерија после комедија поново почео да пише трагедије пред крај живота и да је у том периоду настао и овај комад који иза лица „веселог позорја“ крије невеселу слику друштвене нарави, „Родољупце“ можемо посматрати и као пишчево коначно проналажење себе. Милан Токин у свом капиталном делу о Јовану Стерији Поповићу то објашњава на следећи начин: „Тако може да се постави питање да ли се Стерија са том унутрашњом супротношћу није носио током целог свог живота, да тек пред крај живота успе да напише „Родољупце“, комедију која је у основи својој трагичнија од свих његових традија заједно“⁸. Стеријин поглед на свет и друштво је стваран, ироничан и сетан. Иако се његове комедије зову „веселим позорјима“, а трагедије „жалосним“, када говоримо о „Родољупцима“, истина је управо обрнута, јер је слика света у овом комаду заправо бесперспективна. Једина светла тачка дата је у лику Гавриловића и његовог уморног скептицизма заснованог на осећају за ближњег, личном поштењу и карактерној чврстости. Као да га је Стерија осликао према своме одразу јер се ни сам није могао прикључити националистичком покрету у успону, већ је остао бидермајерски грађанин с мудрошћу која изгледа долазећем добу није била потребна. Нове патриоте су такав приступ политици сматрале издајством и кукавичлуком, а „Родољупци“ Стерији пребацују управо то.

Милорад Рикало у својој књизи „О Родољупцима“ пише да недоумице око жанровског одређења овог Стеријиног дела произилазе из историјске грађе: „У жалосним Поповићевим позорјима историја је *magistra vitae* и представља догађаје из прошлости, који аутору дозвољавају да према њима задржи

⁷ Милорад Павић, *Историја српске књижевности* 3, Научна књига, Београд, 1991, стр. 127.

⁸ Милан Токин, *Јован Стерија Поповић*, Нолит, Београд, 1956, стр.38.39.

одређену рационалну и емотивну дистанцу. Ту историја има статус мита. Неслога, властољубивост и издаја којима подлежу јунаци жалосних позорја, узроци су пада јаких и изузетних ликова... У „Родољупцима“ историја се, међутим, појављује као непосредно виђена и доживљена политичка актуелност, у којој недостају и временска и просторна дистанца између аутора догађаја...“⁹

Марта Фрајнд пак у свом делу „Стерија, историја и Аристофан“, успоставља аналогију између Аристофана и Стерије: „Стеријино свесно или несвесно примењивање аристофанског модела комедија, до те је мере инвентивно и самостално, да се може говорити о сличности и употреби истог жанровског модела, а никако утицајима Аристофана на Стерију... Атински милитаризам Аристофановог и српско „родољубље“ Стеријиног времена, имају у себи исту количину бесмисла, ирационалности, исте ситне рачунице, краткорочне користи и дугорочне штете, велике речи и мала дела, исте трагичне последице како по оне који се једним или другим заносе, тако и по оне који су невољни посматрачи и жртве њихових акција“.¹⁰

Ако се запитамо ко је носилац радње у „Родољупцима“, долазимо до чињенице која ово изузетно дело универзалне вредности управо у том одговору и баштини своју снагу и непролазну вредност – нема личности која би се било којим карактеристикама могла квалификовати као протагониста. Покретач је друштво као такво које чине лица без виших идеала, чији је живот шупаљ и бесадржајан. Сви они скупа су носиоци радње, вођени вестима са бојишта. Управо то чини „Родољупце“ специфичним драмским делом који су и у време свог настанка, све до данас остали заправо ванвременски или много испред свога доба, а њихово доба никада не пролази. Психологистички и биографски гледано, Стерија ово своје дело пише у специфичном стању у коме доноси одлуку да се из Београда врати у Вршац, подневши претходно оставку на службу у Србији. Одлуку доноси због комплексних друштвено-политичких прилика које су се одражавале и на његов положај којим је постајао све више разочаран. О томе из којих околности прикупља материјал за рад на овом свом делу које га као драматичара представља у сасвим другом светлу, које такође није могло бити упаљено за његовог живота, види се из писма које је 11. марта 1848. писао свом брату Ђорђу С. Поповићу: „Љубезни Ђоко, ти ћеш се писму чудити, док га прочиташ. Мој Попечитељ Алекса Јанковић, дао је резигнацију због тога што је вика на нас Швабе. На његово место постављен је Тенка. Мени се ово мењање попечитеља досадило, и с новим нерадо служим, па сам зато и ја дао оставку или резигнацију. Сад сам, хвала Богу слободан. Књаз то још није потврдио, и отишао је данас у Крагујевац. Ја пак остајем овде до Ускрса, докле ми књига готова буде, и велике недеље ево ме тамо сасвим. Само квартир справљај. Код нас је до сада мирно, а оће ли ова политична колера и преко Саве и Дунава прећи видећемо. Сад остани здрав и на миру, то ти жели твој брат Јоца“.

⁹ Милорад Рикало, *О Родољупцима*, Позоришни музеј Војводине, Нови Сад, 2006.

¹⁰ Марта Фрајнд, *Стерија, историја и Аристофан*, Институт за књижевност и уметност, Београд, 1992, стр. 225.

РОДОЉУПЦИ НА СЦЕНАМА СРБИЈЕ И НА „СТЕРИЈИНОЈ“ СЦЕНИ У ВРШЦУ

Прва изведба „Родољубаца“ догодила се 1904. године у Народном позоришту у Београду. Поводом премијере Јован Скерлић је 30. 12. 1904. одржао предавање о литерарним и сценским вредностима овог дела, а сутрадан је уследила праизведба. Следећа поставка, такође у Народном позоришту у Београду десила се 1911. године у режији Илије Станојевића, редитеља прве поставке који је такође тумачио улогу Жутилова. Деценију касније, 1921, опет у Београду, враћају се поново на сцену у режији Илије Станојевића. Српско народно позориште поставља их први пут тек 1925. у режији Добривоја Милутиновића. Народно позориште у Београду враћа им се 1930, а представу режира Бранко Гавела, који исте године „Родољупце“ поставља и на сцену Новосадско-осјечког позоришта. Прва изведба „Родољубаца“ после Другог светског рата десила се у Призрену 1946. када их је на сцену Обласног народног позоришта поставио Павле Вугринац. Следе „Родољупци“ 1947. на сцени Народног позоришта Лесковац у режији Ивана Торђанског, на сцени Народног позоришта Ниш у режији Јована Јеремића, Српског народног позоришта Панчево у режији Јосипа Кулунџића, па 1948. на сцени Градског народног позоришта Сремска Митровица у режији Јозе Ковановића. Исте године Фреди Фазловски их поставља на сцену Народног позоришта Титово Ужице, а Радослав Веснић на сцену Српског народног позоришта Нови Сад. Године 1949. „Родољупци“ се изводе у Градском позоришту Чачак. Исте године први пут су и на сцени Југословенског драмског позоришта у Београду у режији Мате Милошевића. Ову представу ЈДП обнавља 1956. поводом Стеријиног јубилеја, а поред Мате Милошевића као асистент редитеља појављује се Јован Ћирилов. Српско народно позориште им се такође враћа у години јубилеја, а поставља их Јован Коњовић.

Први пут у Вршцу позоришна публика је „Родољупце“ могла видети тек 1970. године. Редитељ представе је био Душан Владисављевић, сценограф Живојин Марковић, а костимограф Зорица Живадиновић. Тихомир Пауновић је био у улози Жутилова, Радмила Јовановић у улози Нанчике, Александра Гавански је играла Милчику, Милан Путниковић Лепршића, Љиљана Љубичић Зеленићку, Томислав Пејчић Шербулића, Радослав Симић Смрдића, Иван Вуков је играо Гавриловића, Миле Стојановић Нађ Пала, а Михајло Костадинов Скоротечу. Редитељ представе Душан Владисављевић у програму представе пише да је ова његова режија имала за циљ да у савременом светлу прикаже „Родољупце“ и да је пут бирала једноставним позоришним изразима, без непотребне компасерије и сувишних сцена, тежећи да оствари Стеријине ликове и изнесе пишчеву идеју, чувајући патину дела. У брзом темпу смењивања догађаја и збивања на позорници, кроз сукобе и махераје „Родољубаца“, редитељ се трудио да дочара слику атмосфере оног времена и искривљене нарави неких људи који су у њему живели. (Аноним, Стеријини „Родољупци“, Дневник, Нови Сад, 11.02.1970.)

Следеће, 1971. године „Родољупци“ ступају на сцену Народног позоришта Сомбор у режији Желимира Орешковића. Савремено позориште Београд поставља их 1972. у режији Миње Дедића. На сцену Народног позоришта „Јоаким Вујић“ у Крагујевцу 1974. поставља их Петар Говедаровић. Исте године их поново на репертоар враћа и Народно позориште Лесковац у режији Ђуре Удицког. У Суботици се појављују на сцени тамошњег Народног позоришта у режији Горана Цветковића 1979. На сцену зрењанинског Народног позоришта „Тоша Јовановић“ долазе тек 1981. у режији Стеве Жигона. Позориште на Теразијама их на репертоар ставља 1983, а редитељ је Радослав Дорић.

У свој родни Вршац, „Родољупци“ се враћају 1986. када их на сцену Народног позоришта „Стерија“ поставља Ивана Вујић. Сценограф представе била је Марина Чутурило, костимограф Милена Јефтић-Ничева-Костић, лектор Радмила Видак, сценски покрет је креирала Соња Лапатанов, избор музике направио Енцо Лесић, а хорску обраду Антоније Пешић. Томислав Пејчић је био у улози Жутилова, Радмила Пејчић у улози Нанчике, Невена Нововић је играла Милчику, Ерне Мухи Едена, Горан Аврамовић Лепршића, Иван Андрејевић Шербулића, Тихомир Пауновић Смрдића, Бен Суљовић Нађ Пала, Ружица Сокић је играла Зеленићку, Владимир Никић Гавриловића, Милорад Мустафовић Скоротечу, док су Дојна Андрејевић, Валентина Станисављевић и Бојана Малкановић Удицки биле у улогама родољубаца.

Југословенско драмско позориште „Родољупце“ на репертоар враћа такође 1986. а на сцену их поставља Дејан Мијач. У представи играју Војислав Брајовић као Жутилов, Дијана Шпорчић у улози Нанчике, Војка Ђордић у улози Милчике, Бранислав Лечић као Лепршић, Мирјана Карановић у улози Зеленићке, Милош Жутић као Шербулић, Милан Гуговић као Смрдић, Михајло Јанкетић у улози Гавриловића, Миодраг Радовановић и Бранко Цвејић у улози Нађ Пала, Боривоје Кандић као Скоротеча и Ђорђе Ђурђевић као Еден. Ова поставка као једна од најуспешнијих осваја бројне награде међу којима су Стеријина награда ансамблу за уметничко остварење представе у целини, Стеријина награда Округлог стола критике, Ванредна Стеријина награда за режију Дејану Мијачу, Награда за најбољу режију 16. фестивала „Дани комедије“ у Светозареву, Стеријина награда за глумачко остварење Браниславу Лечићу за улогу Шандора Лепршића, Стеријина награда за костимографско остварење Биљани Драговић, као и Награда Удружења ликовних уметника примењених

„Родољупци“ у режији Дејана Мијача, ЈДП, Београд, 1986.

примењених уметности и дизајнера Србије за костимографско остварење, Награда за најбољу сценографију Миодрагу Табачком на 16. фестивалу „Дани комедије“ и Награда за музику Предрагу и Младену Вранешевићу на 16. фестивалу „Дани комедије“.

Српско народно позориште се „Родољупцима“ враћа такође 1986. и то кроз режију Слободана Унковског. На сцену Покрајинског народног позоришта Приштина 1987. их поставља Борислав Григоровић. На сцену Народног позоришта Тимочке крајине – Зајечар 1989. поставља их Стево Жигон. На репертоар Народног позоришта Кикинда долазе тек 1990. а на сцену их поставља Љубослав Мајера. 1993. „Родољупци“ излазе и у Нишу на сцени тамошњег Народног позоришта у режији Велимира Митровића, док их на сцену Народног позоришта „Љубиша Јовановић“ у Шапцу поставља Душан Петровић. У Сомбор се враћају 1996. у режији Зорана Ратковића, док се на сцени Београдског драмског позоришта први пут појављују 1999. у режији Горчина Стојановића. На сцену Народног позоришта Лесковац 2001. године „Родољупце“ поставља Давид Путник.

Дејан Мијач се „Родољупцима“ враћа 2003. и поново их поставља на сцену ЈДП-а. Мухарем Первић о још једној успешној Мијачевој инсценацији „Родољубаца“ каже: „Нису пресудни костими, униформе, места и датуми збивања, већ зло које се у нашем, старијем и новијем, политичком и националном позорју, понавља. И не можемо се довека позивати на отежане околности, на неразјашњени и лукави појам менталитета. Чему лаки изговори! Трагом класика српске драматургије, Мијач, и сам већ редитељ класик, уобличава и чини опипљивим зло и опасност који тињају, да би се, када наиђу луда времена, разгорели распојасали до ирационалности“. (Мухарем Первић, „Родољупци и како их препознати“, Политика, Београд, 27.05.2003.)

Трећа поставка „Родољубаца“ у Вршцу десила се 2006. године са премијером 3. марта у склопу обележавања јубилеја 200 година Стерије. Редитељ представе био је Филип Гајић, сценограф Слободан Бојовић, а креатор сценског покрета Анђелија Тодоровић. У представи су играли Срђан Радивојевић као Гавриловић, Иван Ђорђевић као Смрдић, Драган Џанкић у улози Нађ Пала, Мирча Оморан у улози Жутилова, Александар Дунић као Шербулић, Снежана Јеремић Нешковић као Милчика у

„Родољупци“ у режији Душана Владисављевића, Народно позориште „Стерија“, Вршац, 1970
- Први вршачки „Родољупци“ -

алтернацији са Тамаром Тоскић, Љиљана Јосиповић као Нанчика, Валентина Станисављевић као Зеленићка, Вања Радошевић као Зеленићка, Дојна Петровић као Зеленићка, Бојана Удицки као Зеленићка, Соња Радосављевић као Зеленићка, док се у улогама војника појављују Горан Марковић, Јон Оморан, Иштван Фољан, Светозар Војтечки, Бојан Стефановић, Игор Минић, и Стефан Преда.

Народно позориште Ужице „Родољупце“ враћа на сцену 2009. у режији Запије Ларија. Српско народно позориште се „Родољупцима“ враћа и 2011. кроз адаптацију и режију Соње Вукићевић и 2018. године у режији Радоја Чупића.

Једна од најпознатијих и најпровокативнијих поставки Стеријиних „Родољубаца“ припада Андрашу Урбану, а десила се 2015. на сцени Народног позоришта у Београду. Ова представа осим бројних театролошких студија у којима је била главна тема, осваја и многе награде међу којима је и Награда за најбољу представу у целини на 24. Међународном фестивалу класике „Вршачка позоришна јесен“.

„Родољупци“ се у Вршац враћају 2025, а поставком Атиле Антала, у свом родном граду добијају четврту инсценацију. Повод за ову поставку у турбулентној години није потребно посебно објашњавати, а дешава се и као централни догађај у 80. години јубилеја Народног позоришта „Стерија“, као припрема за 220 година Стерије које обележавамо у 2026.

Бојана Иванов Ђорђевић

„И хвалити без основе није лепо, а кудити, измишљавати и клеветати, још је горе“.

Јован Стерија Поповић

"Родољупци" у режији Атиле Антала, Народно позориште "Стерија", Вршац, 2025.

